

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

Dėl Seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Respublikos Prezidento 1993 m. kovo 16 d. dekreto Nr. 15 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudėties“ dalis dėl Romasio Vaitekūno patvirtinimo vidaus reikalų ministru atitinka Lietuvos Respublikos Konstituciją

Vilnius, 1996 m. gegužės 29 d.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Jarašiūno, Kęstučio Lapinsko, Zigmo Levickio, Augustino Normanto, Vlado Pavilionio, Jono Prapiesčio, Teodoros Staugaitienės ir Juozo Žilio,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvaistė pareiškėjo – Seimo narių grupės prašymą ištirti, ar Respublikos Prezidento 1993 m. kovo 16 d. dekreto Nr. 15 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudėties“ dalis, kuria vidaus reikalų ministru buvo patvirtintas vidaus tarnybos karininkas R. Vaitekūnas, atitinka Konstitucijos 141 straipsnį.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

Pareiškėjas – Seimo narių grupė kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Respublikos Prezidento 1993 m. kovo 16 d. dekreto Nr. 15 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudėties“ (Žin., 1993, Nr. 9-211) dalis, kuria vidaus reikalų ministru buvo patvirtintas R. Vaitekūnas, atitinka Konstituciją.

Pareiškėjas savo prašymą grindžia šiais argumentais.

R. Vaitekūnas yra vidaus tarnybos karininkas. Prieš paskiriamas vidaus reikalų ministru, jis buvo Šiaulių miesto VPK vyresnysis komisaras. Vyriausybės 1993 m. gegužės 12 d. potvarkiu Nr. 349p jam buvo suteiktas generolo laipsnis.

Pagal Konstitucijos 141 straipsnį neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje. Todėl, pareiškėjo nuomone, vidaus tarnybos karininko paskyrimas vidaus reikalų ministru prieštarauja Konstitucijos 141 straipsniui.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

Konstitucijos 141 straipsnyje nustatyta: „Asmenys, atliekantys tikrąją karo arba alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kiti sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti Seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais. Jie negali užimti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje, dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje.“

Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo (Žin., 1995, Nr. 3-759) 2 straipsnyje nustatyta, kad darbuotojai, į savo pareigas tiesiogiai ar netiesiogiai išrinkti Lietuvos Respublikos piliečių arba įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios valdžios bei savivaldybių institucijų paskirti politinei programai vykdyti, yra politikai. Valstybės politikai yra Lietuvos Respublikos Prezidentas, Seimo nariai, Ministras Pirmininkas ir ministrai. Savivaldybių politikai yra savivaldybių tarybų nariai.

To paties įstatymo 3 straipsnyje nustatyta, kad įstaigų ir organizacijų darbuotojai (išskyrus paminėtus 2 straipsnyje), kuriems atlyginimas mokamas iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, yra laikomi valstybės ir savivaldybių tarnautojais.

Demokratinių valdžios institutų prigimtis yra tokia, kad visi asmenys, kurie įgyvendina politinę žmonių valią, įvairiomis formomis kontroliuojami, kad ši valia nebūtų iškreipta. Vykdam tą kontrolę vienaip ar kitaip patikrinama šių pareigūnų veikla. Taip pat esminę reikšmę turi asmenų, vykdančių politines programas, veiklos savarankiškumas.

Būtina pabrėžti tą aplinkybę, kad Vyriausybė yra valstybės valdžios dalis, kuri įgyvendina konkrečią politinę programą. Ji atsakinga Seimui, o ministrai – Seimui, Respublikos Prezidentui ir tiesiogiai pavaldūs Ministrui Pirmininkui.

Asmenims, atliekantiems tikrąją karo tarnybą, krašto apsaugos sistemos, vidaus tarnybos karininkams, puskarininkiams, saugumo tarnybų ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje minimų pareigūnų veiklai svarbią reikšmę turi griežto pavaldumo ir kiti statutiniai santykiai. Lietuvos Respublikos policijos įstatymo (Žin., 1991, Nr. 2-22, Nr. 16-410; 1994, Nr. 53-994, Nr. 82-1547; 1995, Nr. 92-2056) 6 straipsnio antrojoje dalyje yra nustatyta, kad policijos pareigūnai privalo vykdyti aukštesniojo pagal pareiginį laipsnį policijos pareigūno įsakymą. Šio pareigūno viena iš

priesaikos sudedamųjų dalių yra sąžiningas Lietuvos Respublikos įstatymų ir savo viršininkų įsakymų vykdymas.

Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos įstatymo (Žin., 1992, Nr. 3-34) 3 straipsnyje, nustatančiame vidaus reikalų tarnybos veiklos principus, nurodytas vienvaldiškumas, kuris derinamas su kolegialumu. Taigi šių ir kitų Konstitucijos 141 straipsnyje paminėtų asmenų veikloje gali atsirasti vidinė kolizija tarp būtinumo įgyvendinti valstybinės valdžios funkcijas ir vykdyti statutinius reikalavimus. Tai gali būti viena iš priežasčių, dėl kurios sutrikdomas demokratiinių institutų funkcionavimas.

Šiuo aspektu demokratijos garantijas pabrėžia dar ir tai, kad Konstitucijos 140 straipsnio trečiosios dalies normoje krašto apsaugos ministrui keliamas imperatyvus draudimas: „Krašto apsaugos ministru negali būti neišėjęs į atsargą karys.“ Taigi nėra jokių prielaidų tvirtinti, kad kariškis, policijos, vidaus tarnybos karininkas ar kitas Konstitucijos 141 straipsnyje nurodytas asmuo, neišėjęs į atsargą, gali būti ministru ar užimti kitas šiame straipsnyje nurodytas pareigas.

Ginčijamu Respublikos Prezidento dekretu vidaus tarnybos karininkas, neišėjęs į atsargą, buvo paskirtas vidaus reikalų ministru. Todėl, atsižvelgiant į išdėstytus motyvus ir argumentus, buvo pagrindo teigti, kad Respublikos Prezidento 1993 m. kovo 16 d. dekretu Nr. 15 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudėties“ dalis dėl neišėjusio į atsargą vidaus tarnybos karininko patvirtinimo vidaus reikalų ministru prieštaravo Konstitucijos 141 straipsniui. Tačiau Respublikos Prezidentas 1996 m. sausio 29 d. dekretu Nr. 22 (Žin., 1996, Nr. 10-239) atleido R. Vaitekūną iš vidaus reikalų ministro pareigų ir ginčijama teisės akto dalis neteko teisinės galios.

Tai yra pagrindas priimti sprendimą pradėtą teiseną byloje nutraukti.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio ketvirtąja dalimi ir 28 straipsniu, Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Pradėtą teiseną šioje byloje nutraukti.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Jarašiūnas

Kęstutis Lapinskas

Zigmas Levickis

Augustinas Normantas

Vladas Pavilionis

Jonas Prapiestis

Teodora Staugaitienė

Juozas Žilys